

**Pirkanmaan hyvinvointialueen vastaus
tarkastuslautakunnan
arviointikertomukseen 2024**

Sisällysluettelo

1	Puheenjohtajan katsaus.....	2
2	Tarkastuslautakunta, tilintarkastaja ja ulkoinen tarkastus	2
3	Aluevaltuustoon nähden sitovat tavoitteet.....	2
3.1	Toimintakate	3
3.2	Yleiset tavoitteet	4
3.3	Järjestämisen periaatteet.....	5
3.4	Tytäryhtiöiden toiminta	11
3.5	Tilikauden tulos ja talouden toteutuminen	11
3.6	Investoinnit	12
3.7	Rahoitusosa.....	13
4	Aluehallituksen lausunto väliarvioinnista 2024	14
5	Henkilöstö	14
6	Kiinteistöt	19
7	uudistamisohjelma	20
8	Suun terveydenhuolto	22
9	Työikäisten sosiaalipalvelut.....	23
10	Ikäihmisten asumispalvelut	25
11	Tietohallinto.....	26

1 Puheenjohtajan katsaus

2 Tarkastuslautakunta, tilintarkastaja ja ulkoinen tarkastus

3 Aluevaltuustoon nähden sitovat tavoitteet

Tarkastuslautakunnan arviointi

Hyvinvointialueen toimintaa ohjataan strategian ja sen toimeenpano-ohjelman, erillisohjelmien sekä moniportaisen tavoitteiston avulla. Toimeenpano-ohjelman ja tavoitteiden säännönmukainen seuranta tukee strategian toteuttamista. Tavoitteissa on paljon konkreettisia ja mitattavia tavoitteita, mikä tukee tarkastuslautakunnan arviointityötä. Samalla tavoitejärjestelmä on kuitenkin monimutkainen ja kaipaa selkeyttämistä.

Tavoitteita asettaessa tulisi varmistua, että vertailutiedot ovat olemassa, mikäli tavoitteen toteutuminen sitä vaatii. Myös tietojen keräämisestä ja sen luotettavuudesta tulee huolehtia, vaikka tieto olisi hajallaan useissa tietojärjestelmissä. Toimintaa kehittävät ja arviointia tukevat tavoitteet ja tavoitetasot tulisi asettaa sellaisiksi, että ne kertovat palvelujen todellisesta tilanteesta.

Pirkanmaan hyvinvointialueen strategiassa tärkeintä on ihminen. Voi kysyä, näkyykö tämä tavoitellulla painoarvolla strategian toimenpiteissä. Taloustavoitteet ovat tärkeitä, mutta ne voivat olla hidasteena toiminnallisten tavoitteiden toteutumiselle.

Taloustavoitteella ei ole omaa strategista kärkeä, mutta se on piilevästi poikkileikkaavana kaikessa toiminnassa.

Vastaus tarkastuslautakunnalle:

Talousarvion tavoitteiden asettamisprosessi on moniportainen ja siihen ovat osallistuneet aluehallituksen ja aluevaltuuston lisäksi valiokunnat, yhteistoimintaelin sekä vaikuttamistoimielimet. Tavoitteiden asettamisprosessissa on käynyt niin, että mukaan on tullut tavoitteita, joiden mitattavuutta ja seurantaa ei ole voitu varmistaa. Taustasyynä tähän ovat hyvinvointialueiden tietojärjestelmät, jotka eivät ole kaikilta

osin pystyneet vastaamaan siihen tietotarpeeseen, jota valmisteluprosessiin osallistuneet ovat pitäneet tärkeänä. Tietojärjestelmiin ja tiedonkeruuseen saadaan kuitenkin koko ajan parannuksia ja ongelma tulee korjaantumaan. Myös prosessia tulee kehittää sen loppuvaiheessa siten, että tavoitteiden seuranta ja mitattavuus on varmistettu ennen talousarvion valmistumista.

3.1 Toimintakate

Tarkastuslautakunnan arviointi

Toteutunut toimintakate oli 2 295 milj. euroa, jossa oli kasvua vuoteen 2023 verrattuna 31,7 milj. euroa.

Tulevien vuosien taloutta hahmoteltaessa on päädytty siihen, että toimintakate saa kasvaa vuonna 2026 enintään 2,6 % vuoden 2025 talousarvioon verrattuna. Tavoite siitä, että toimintakatteen kasvu alittaa henkilöstömenojen kasvun on kunnianhimoinen mutta tarpeellinen talouden tasapainon saavuttamiseksi vuoden 2026 loppuun mennessä.

Vastaus tarkastuslautakunnalle:

Muutettuun talousarvioon nähden toimintakate toteutui sitovien tasojen osalta erittäin hyvin vuonna 2024 kautta linjan toteutuneesta alijäämästä huolimatta.

Hyvinvointialueitasolla toimintakate kasvoi edellisestä vuodesta vain noin 1,4 %.

Kasvua voidaan pitää erittäin maltillisena. Kertyneen alijäämän kattaminen vuoden 2026 loppuun mennessä vaatii edelleen paljon taloutta tasapainottavia toimia ja tiukkaa taloudenpitoa. Vaikka toimintakatteen kasvuvara edelliseen vuoteen verrattuna vuosille 2025 ja 2026 on vuoden 2024 toteumaa suurempi, niin myös suurimmat tasapainotustoimet on jo tehty, joten se tekee tavoitteesta haastavan.

Myös toiminnan käynnistymiseen ja kehittämiseen liittyvät erillirahoitukset päättyvät vuoden 2025 loppuun, jolloin vuoden 2026 osalta tämäkin osuus toiminnasta tulee mahdollistaa yleiskatteisen rahoituksen sisälle.

3.2 Yleiset tavoitteet

Tarkastuslautakunnan arviointi

Ensimmäisen tavoitteen mukaan palveluja ja toimintamalleja uudistetaan yhdessä henkilöstön kanssa. Toimintakertomuksesta ei kuitenkaan käy ilmi, miten henkilöstön asiantuntemusta on hyödynnetty toiminnan kehittämisessä. Hyvinvointialue on monilta osin uudistanut toimintamallejaan. Tavoitteen on arvioitu toteutuneen osittain, mihin syynä lienee se, että uudistuksia tehtiin, mutta niillä ei ollut vielä riittävästi vaikuttavuutta vuonna 2024.

Asukkaiden ja henkilöstön luottamuksen vahvistuminen on tavoitteena aika abstrakti eikä yksi mittari riitä kuvaamaan kokonaisuutta. Mediassa yksikin poikkeama on jutun arvoinen ja luo virheellistä mielikuvaa kokonaisuudesta, jossa on ansiokkaasti autettu, hoidettu ja palveltu suurta joukkoa pirkanmaalaisia.

Vastaus tarkastuslautakunnalle:

Palvelujen ja toimintamallien uudistaminen yhdessä henkilöstön kanssa on jatkuvaa toimintaa, joskin raportointimielessä tehtävä on haastava. Yhteistoiminnassa käsitellyt kehittämis- ja muutoshankkeet löytyvät muistioista, mutta raportointia voidaan vielä kehittää tältä osin yhteistyössä palvelutuotannon kanssa. Myös toimintamallien uudistaminen on jatkuvaa, mutta näin suuressa organisaatioissa tämä vie useita vuosia. Palvelutuotannon kehittäminen näkyy kuitenkin jo monissa parantuneissa asiakaspalvelua kuvaavissa mittareissa.

Henkilöstön luottamusta ja hyvinvointia tarkastellaan jatkuvasti monin eri mittarein, kansallisesti yhteinen mittaripohja on kehitteillä. Vuoden 2024 aikana käydyt yhteistoimintamenettelyt eivät voineet olla vaikuttamatta yleiseen kokemukseen työnantajasta, mikä on ollut nähtävissä Fiilismittari-kyselyistä sekä työhyvinvointikyselyistä. On huomionarvoista, että omaan työyhteisöön, työhön ja esihenkilöön liittyvät palautteet olivat yleistilannetta positiivisemmalla tasolla. HR toimitti esihenkilöille tukimateriaalia näiden asioiden käsittelyn tueksi.

Tämän lisäksi työkuultuuria koskevan kyselyn tulokset ja tehtäväalueiden tarpeet huomioitiin Pirha-akatemian tarjoamissa esihenkilöiden valmennuksissa. Tavoitteena on ollut tukea johtamisen, arvostavan vuorovaikutuksen ja viestinnän kehittämistä työyksiköissä ja esihenkilötyössä. Vuoden aikana toteutettiin myös erillinen henkilöstön osallisuushanke, jossa korostettiin toimintatapoja henkilöstön suoraksi osallistamiseksi edustuksellisen yhteistoiminnan rinnalla.

3.3 Järjestämisen periaatteet

Tarkastuslautakunnan arviointi

Perusterveydenhuollon palveluissa tilastoidut asiakkaat pääsevät hoitoon yhtä hyvin kuin valtakunnassa keskimäärin ja erikoissairaanhoidossa selvästi muita paremmin. Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä sitä, että hyvinvointialueen tehokkaasti toimivan erikoissairaanhoidon toimintaedellytykset turvataan jatkossakin. Perusterveydenhuollon palveluiden kehittäminen ja parantaminen nähdään myös tärkeänä.

Tarkastuslautakunta esittää huolen siitä, jääkö perusterveydenhuoltoon pyrkiviä asiakkaita palveluiden ulkopuolelle, vaikka heillä olisi lääketieteellinen syy hakeutua palveluiden piiriin. Syynä voivat olla esimerkiksi virheet hoidontarpeen arvioinnissa, tekniset haasteet tai palvelujärjestelmän vaikeaselkoisuus.

Hoitotakuulain muutos perusterveydenhuollossa pidensi vuoden 2025 alusta hoitoon pääsyajan 14 vuorokaudesta kolmeen kuukauteen. Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että edelleen tähdätään mahdollisimman nopeaan hoitoon pääsyyn. Luvuista nähdään, että lääkärille pääsy oli haastavampaa kuin muihin palveluihin. THL:n tilastojen mukaan joka neljäs asiakkaista odotti lääkärille pääsyä yli hoitotakuuajan vuonna 2024.

Mielenterveys- ja päihdepalveluissa on otettu kehitysaskelia muun muassa moniammatillisen miepä- toiminnan myötä. Mielenterveys- ja päihdepalvelujen toiminnan seuranta hankaloittaa yhtenäisen tietojärjestelmän puute. Toiminnasta ei saada luotettavia ja mitattavia tietoja, joita tarvittaisiin myös toiminnan arviointiin.

Lasten ja nuorten psykiatrian hoitotakuun ylittäneitä oli yliopistollisista hyvinvointialueista suhteellisesti eniten Pirkanmaalla

vuonna 2024. Hoitoon ei päässyt määrääjassa joka toinen lapsista ja nuorista.

Lastensuojelun sosiaalityöntekijäkohtainen asiakasmäärä oli edelleen suosituksiin nähden liian suuri Pirkanmaan hyvinvointialueella, jonka tilanne oli heikoin verrokkialueisiin nähden. Mitoitusta on kuitenkin saatu parantumaan.

Yleisen tavoitteen mukaan Pirkanmaan hyvinvointialue uudistaa palvelujaan ja toimintamallejaan yhdessä henkilöstön kanssa. Lautakunta esittää pohdittavaksi, voitaisiinko henkilöstöä ottaa vielä nykyistä enemmän mukaan toimintojen kehittämiseen.

Resurssien rajallisuus näkyy muun muassa siinä, että lastensuojelutarpeen tai erityistä tukea tarvitsevan lapsen palvelutarpeen arvioinnin käsittelyajat ovat pitkittyneet useamman vuoden ajan. Tarkastuslautakunta pitää kehityksen suuntaa huolestuttavana.

Vastaus tarkastuslautakunnalle:

Erikoissairaanhoidon hoitoon pääsyn turvaaminen vähintään lainsäädännön asettamissa rajoissa on jatkossakin tärkeää ja tarkastuslautakunnalta perusteltu havainto. Niiltä osin, kun hoitotakuu ei toteudu, on käynnistetty suunnitelman laatiminen hoitotakuuseen pääsemiseksi.

Lasten ja nuorisopsykiatrian selvitystyössä todettiin merkittävää päällekkäistä kysyntää. Erikoissairaanhoidon osalta THL:n tilastoinnit ovat kattaneet vain sairaalapalveluissa tuotetun erikoissairaanhoidon.

Lastenpsykiatrian (0–12 v) osalta vuonna 2024 ei ole todettavissa hoitotakuuongelmaa, yli 90 vuorokautta hoitoon odottaneita lapsia ei ole ollut helmikuun 2024 jälkeen.

Terveys- ja hyvinvoinnin laitoksen tilastojen mukaan vuonna 2024 nuorisopsykiatrialla (13–17 v) oli määrääjän yli 90 vrk odottaneita enimmillään 31 potilasta (53 %) heinäkuussa 2024. Joulukuussa 2024 hoitotakuun ylittäneitä nuoria oli 7 (18 %). Keskiarvoisesti vuonna 2024 nuorisopsykiatrasta erikoissairaanhoidoa joutui odottamaan yli 90 vuorokautta 25 % 13–18 vuotiaista. Suurin osa hoitotakuun

ylittäneistä on ollut 18–23-vuotiaita nuoria aikuisia, jotka tilastoituvat psykiatrian alle. Aikuispsykiatrialla on kuitenkin onnistuttu merkittävästi lyhentämään hoitotakuujonoa tämän ikäryhmän potilailla. Tammikuussa 2024 hoitotakuun ylittäneitä 18–23-vuotiaita potilaita oli 942 (66 %), mutta joulukuussa 2024 enää 98 (27 %). Huhtikuussa 2025 tehdyn organisaatiomuutoksen jälkeen kaikki lasten ja nuorisopsykiatrinen erikoissairaanhoito toteutetaan sairaalapalvelulinjalla, jolloin myös todellinen hoitotakuun seuranta helpottuu.

Perusterveydenhuoltoon hakeutumista on helpotettu ja yhdenmukaistettu hyvinvointialueella. Digiklinikan myötä on nähtävissä myös kysynnän kasvua, kun asiakkaille on luotu helposti lähestyttävä ja vaivaton tapa saada yhteys terveydenhuoltoon.

Perusterveydenhuoltoon yhteyttä ottavien hoidon tarpeen arviointi tehdään Pirkanmaan hyvinvointialueella nykyään yhtenäisten ohjeiden mukaisesti ja yhteydenottoväyliä on edelleen selkiytetty. Lääkärien rekrytoinnissa on edelleen ollut vaikeuksia ja lääkärin vastaanotoille on jonotettu vuonna 2024. Palkkausjärjestelmän yhtenäistyminen perusterveydenhuollossa ja palkkaharmonisaatio ovat korjanneet tilannetta. Rekrytoinnin tehostamistoimiin on ryhdytty tilanteen korjaamiseksi. Perustason terveystalouksissa, mukaan lukien mielenterveys- ja päihdepalvelut, tietojärjestelmän yhtenäistäminen on parantanut tilasto- ja raportointitiedon saatavuutta.

Tehtyjen lastensuojeluilmoitusten määrä on noussut 39 % vuodesta 2022 ja 9 % vuodesta 2023 aiheuttaen sen, että lastensuojelun palvelutarpeen arviointien määrä on kasvanut ja vaikeuttanut osaltaan määrärahojen noudattamista. Eri toimijoiden kanssa tehtävää yhteistyötä on tiivistetty ja varhaisen vaiheen palveluja lisätty, jotta lastensuojeluilmoitusten määrä saataisiin laskuun. Palvelutarpeen arviointityötä ja määrärahojen seurantaa on kehitetty ja ammattilaisten välisiä työnjakoja on selkeytetty. Vuoden 2024 lopulla palvelutarpeen arviointityöhön kohdennetut vakanssit olivat pääsääntöisesti täytettyinä. Tehtyjen toimenpiteiden myötä ajalla 1.10.2024-31.3.2025 tehdyistä lastensuojelun palvelutarpeen arvioinneista 92,3 % valmistui lakisääteisen 3 kk:n aikana. Edellisen mittausajan 1.4.-30.9.2024 tulos oli

71,9 %. Viimeisin kansallinen mittaustulos on parempi kuin ennen hyvinvointialueen toiminnan käynnistymistä.

Lastensuojelun avo- ja sijaishuollon asiakasmäärät on saatu hyvinvointialueen aikana laskuun. Vuoden 2024 aikana oli lastensuojelun avohuollon palveluissa 207 lasta ja kodin ulkopuolelle sijoitettuna 144 lasta vähemmän kuin vuonna 2022. Nykyisellä henkilöstömitoituksella tämä vastaa noin 10 sosiaalityöntekijän työpanosta. Asiakasmäärien lisäksi vakanssien täyttöaste vaikuttaa henkilöstömitoituksen toteutumiseen. Sosiaalihuollon rekrytointiin ja perehdytykseen kohdennettu panostus sekä palkankorotukset ovat osaltaan vaikuttaneet siihen, että täyttämättömiä sosiaalityöntekijän tehtäviä on aiempaa vähemmän. Syksyn 2024 henkilöstömitoitusmittauksessa lastensuojelun työntekijää kohti oli keskimäärin 35,6 asiakasta (keväät 2024: 36,1), kun lakisääteinen mitoitus on 30. Vuoden 2025 alusta lukien muutettiin sosiaalityötä tekevien ammattilaisten tehtäväkuvia ja asiakasprosesseja merkittävästi asiakaslähtöisempään suuntaan. Kevään 2025 ensimmäisessä mittauksessa lastensuojelun asiakaskeskiarvo oli 21,3, asiakasmitoitus ylittyi 24 %:lla työntekijöistä (syksy 2024: 47 %) ja täyttämättömiä sosiaalityöntekijän vakansseja oli 5 kpl (syksy 2024: 13 kpl).

Tarkastuslautakunnan arviointi

Pelastuspalveluja koskevat tavoiteaikatavoitteet toteutuvat samaan aikaan, kun se saa AVI:lta tästä asiasta korjausmääräyksen, jota on välittömästi ryhdyttävä toimeenpanemaan. Joko hyvinvointialueen oma tavoite ei ole aivan kohdallaan tai AVI on turhan tiukka. Yhtenä syynä Tampereen tavoiteaikojen toteutumattomuuteen ovat lukuisat katutyöt, mutta toisena myös viivästykset palveluverkon kehittämisessä ja resurssipula.

Ikäihmisten päivätoimintaa on muutettu sähköiseksi palveluksi, etähoivaksi, ja tarkoitus oli laajentaa toimintaa. Tämän palvelun positiivinen puoli eli se, miten palvelu voi edesauttaa kauempana asuvien omaisten uudenlaista osallistumista hoivaan, on jäänyt huomiotta.

Keskustelu siitä, kenelle ikäihmisten virkistystoiminnan järjestäminen kuuluu, kunnalle vai sote-palveluja järjestävälle hyvinvointialueelle, on käymättä. Hyvinvoinnin edistäminen on molempien tehtävä, mutta molemmilla on ongelmia rahoituksen järjestämisessä. Kunnat järjestävät vapaa-ajan toimintaa paljon nuorille ja mahdollistavat sitä paljon myös työikäisille. Herää kysymys, miksi ikäihmisten virkistystoiminnan pitäisi olla muita ikäryhmiä suuremmassa määrin hyvinvointialueiden järjestämää.

Toukokuussa 2024 aloittanut, pääsääntöisesti ostopalveluna toteutettu digiklinikka on tervetullut lisä hyvinvointialueen palveluvalikoimaan. Digiklinikalla asioiminen voi säästää aikoja niille, jotka tarvitsevat lähikontaktiasiointia. Digitaalinen asiointi voi myös lisätä palvelun kysyntää, kun palvelu on helposti saatavilla. Monet asiakkaat ovat olleet tyytyväisiä palveluun, mutta myös tyytymättömyyttä esiintyy. Tyytymättömyys palveluun voi johtua siitä, että digiklinikalle ohjautuu asiakkaita, joita ei voida tätä kautta palvella.

Pirkanmaan hyvinvointialueella asiakastyytyväisyyttä ei vielä seurata systemaattisesti juuri muualla kuin sairaalapalveluissa. Tähän vaikuttanevat keskeneräiset potilas- ja asiakastietojärjestelmähankkeet.

Vastaus tarkastuslautakunnalle:

Ikäihmisten palveluissa sähköinen palvelu, etähoiva, on ollut käytössä jo pitkään, mutta päivätoimintaa koskien on ollut tarkoitus aloittaa se vasta syksyllä 2025.

Digiklinikka on sujuvoittanut terveyspalveluihin pääsyä. Asiakkaat ovat tyytyväisiä erityisesti siihen, että asia on yhdellä yhteydenotolla ratkaistavissa. Digiklinikka on lisännyt palvelujen kysyntää ja peittävyyttä uusilla asiakasryhmillä. Osa asiakkaista kaipaa suoraa yhteyttä omalle sote-asemalle. Tähän tarpeeseen ollaan kehittämässä digitaalista yhteydenottoväylää omalääkärille/hoitajalle. Tämän odotetaan vahvistavan hoidon jatkuvuutta ja parantavan asiakaskokemusta.

Pelastusjohtaja

Pelastuspalveluiden järjestämisen tavoitteita on täsmennetty siten, että ne ovat yhtenevässä linjassa Aluehallintoviraston korjausmääräyksen kanssa.

Tavoiteaikojen saavutettavuudesta ja korjausmääräyksen ajantasaisuudesta käydään AVI:n säännönmukaisen tarkastuskäynnin yhteydessä tarkempaa keskustelua. Näin siksi, koska pian Pirkanmaalle annetun korjausmääräyksen jälkeen tuli voimaan uusi kansallinen pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohje.

Uuden pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeen perusteet muuttavat osittain korjausmääräyksessä olevien riskiruutujen määrää ja paikkaa. Osa nyt korjausmääräyksessä olevista ns. ongelmaruuduista poistuu; toisaalta uuden ohjeen kautta nousee uusia ongelmaruutuja. Pelastuspalveluiden investointisuunnitelmien mukaisesti edistetään rakennushankkeita (Nekala, Janka ja Rahola), joiden myötä pystymme vastaamaan AVI:n korjausmääräykseen ja toisaalta myös uuden toimintavalmiuden suunnitteluohjeen mukaisiin tuleviin muutoksiin.

Tampereen kaupunkiseudun lukuisat infrahankkeet ja kaupunkialueen tiivistyminen tuovat haasteita pelastuspalveluiden saavutettavuudelle jatkossakin, mutta niiden vaikutuksia pyritään minimoimaan aktiivisella ennakkoinnilla ja tiiviillä yhteistyöllä kaupungin ja rakennuttajien kanssa.

3.4 Tytärtyhtiöiden toiminta

Tarkastuslautakunnan arviointi

Tytärtyhtiöt toteuttivat niille asetetut tavoitteet hyvin eikä olennaisia poikkeamia asetettuihin tavoitteisiin nähden ollut.

Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä sitä, että tytärtyhtiöiden ja Tampereen yliopistollisen sairaalan tukisäätiön toimintaa seurataan ja valvotaan kokonaisvaltaisesti, myös niiltä osin kuin toiminnan ja talouden tavoitteita ei ole asetettu.

Vastaus tarkastuslautakunnalle:

Tampereen yliopistollisen sairaalan tukisäätiö on osa Pirkanmaan hyvinvointialueen toiminnallista kokonaisuutta. Vaikka asiantuntijalausunnon mukaan säätiölle ei voida asettaa tavoitteita, voidaan luoda malli, jonka mukaisesti hyvinvointialue seuraa tukisäätiön toimintaa. Hyvinvointialue valmistelee yhteistyössä tukisäätiön kanssa tällaisen mallin.

3.5 Tilikauden tulos ja talouden toteutuminen

Tarkastuslautakunnan arviointi

Aluevaltuuston hyväksymä talousarvio on sitova varainhoidon ohje, jota tulee noudattaa. Vuoden 2024 talousarvion voidaan arvioida toteutuneen pääosin suunnitellusti, tehtyjen talousarviomuutosten jälkeen. Ennustamisen tarkkuus on parantunut merkittävästi edelliseen vuoteen nähden.

Vuosien 2023 ja 2024 alijäämät luovat haasteen talouden tasapainoon saattamiselle vuoden 2026 loppuun mennessä. Jo ennen tilikauden alkamista valmisteltiin toimenpiteitä, joilla luotiin edellytyksiä kestävämmälle taloushoidolle. Säästötoimia jatkettiin tilikauden aikana.

Tarkastuslautakunta odottaa, että talouden sopeuttamistoimien vaikutukset näkyvät entistä selvemmin vuonna 2025. Kertyneet

alijäämät tulee kattaa lain vaatimusten mukaisesti vuoden 2026 loppuun mennessä. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää sitä, että tilinpäätös on kahtena seuraavana vuonna selvästi ylijäämäinen.

Vastaus tarkastuslautakunnalle:

Toteutuneesta alijäämästä huolimatta vuosi 2024 toteutui pääosin suunnitellusti. Alijäämäisyys johtui ennen kaikkea hyvinvointialueiden rahoituksen rakenteellisesta vajauksesta, ja edelliseen vuoteen nähden alijäämä pieneni merkittävästi. Kertyneen alijäämän kattamisen osalta vuosi 2025 on edennyt talouden osalta suunnitelmallisesti ja näyttäisi, että talousarvioon suunniteltu tilikauden ylijäämä toteutuisi. Vuosi 2026 tulee kuitenkin edelleen olemaan erittäin tiukka ja tavoitteellinen, jotta kertynyt alijäämä saadaan katettua. Vuoden 2026 talousarvioraami on muotoutumassa toimintakatteen osalta 2,4 % vuoden 2025 talousarviota suuremmaksi, ja se on kasvuvartalaltaan huomattavasti tehtyä palkkaratkaisua pienempi, joten tasapainottamista täytyy edelleen löytää muualta. Myös kasvava palvelutarve tulisi kyetä kattamaan toimintaa tehostamalla ilman varausta kustannusten kasvulle.

3.6 Investoinnit

Tarkastuslautakunnan arviointi

Tarkastuslautakunta on aikaisemmin suositellut, että talousarviota muutetaan elleivät suunnitellut investointihankkeet näytä toteutuvan. Näin on toimittu.

Investoinnit on sidottu kunnossa olevaan talouteen. Tulevien vuosien talous piti suunnitella tasapainoiseksi muun muassa lainanottovaltuutta varten. Vuosikatteen tulisi normaalioloissa riittää kattamaan investoinnit. Jos tulorahoitusta on toimintamenoihin nähden liian vähän, vuosikatetta ei kerry. Valtion ohjauksen mukaan kaikkiin investointeihin tulee ensisijaisesti käyttää kertyvää vuosikatetta. Se on haastavaa, kun tulorahoitusta ei ole riittävästi.

Vastaus tarkastuslautakunnalle:

Talousarvion investointiosaa muutettiin tarkastuslautakunnan suosituksen mukaisesti aluevaltuustossa joulukuussa 2024.

Lasten – ja nuorisopsykiatrian uudisrakennuksen rakentamisen siirtyminen vuodelle 2025 ja kuvantamisen laitehankintojen siirtyminen vuodelle 2025 olivat merkittävimmät syyt talousarvion investointiosan alitukseen. Talouden tasapainotusohjelma ja positiivinen vuosikate mahdollistavat tulevat investointitarpeet tuleville vuosille.

3.7 Rahoitusosa

Tarkastuslautakunnan arviointi

Hyvinvointialueen lainakanta on pysynyt hallittuna, mikä johtuu alhaisesta investointitasosta. Alhainen lainamäärä tuo säästöä korkokuluissa. Lainamäärän kasvaessa korkosuojausasteen riittävydestä on syytä pitää huolta myös tulevina vuosina.

Vastaus tarkastuslautakunnalle:

Korkojen suojausastetta tarkkaillaan jatkuvasti. Uusia suojauksia tehtiin vuoden 2024 aikana, ja suojausaste nousi hieman edellisestä vuodesta. Lainamäärän kasvaessa tulevina vuosina suojausasteen pysyvyydestä huolehditaan nostamalla osa lainoista pitkäaikaisilla korkositoumuksilla tai käyttämällä muita suojausinstrumentteja.

4 Aluehallituksen lausunto väliarvioinnista 2024

Tarkastuslautakunnan arviointi

Aluehallituksen edellisvuoden arviointikertomusta ja vuoden 2024 väliarviota koskevissa lausunnoissa on jälleen tuotu esille arvokasta lisätietoa tarkastuslautakunnan esille nostamista asioista.

Tarkastuslautakunta pitää kerrottuja toimia tavoitejärjestelmän selkeyttämiseksi oikean suuntaisina, mutta ei vielä riittävinä.

Vastaus tarkastuslautakunnalle:

Hyvinvointialueen tavoitekokonaisuutta on vuodelle 2025 pyritty merkittävästi täsmentämään ja selkiyttämään jättämällä mm. yleiset tavoitteet pois, joissa oli osittain päällekkäisyyttä muihin tavoitteisiin. Yleiset tavoitteet on osittain yhdistetty järjestämisen tavoitteisiin. Tavoitteita on tarkoitus synkronoida vahvemmin yhteen valtuustokauden 2026-2029 hyvinvointialuestrategiassa.

5 Henkilöstö

Tarkastuslautakunnan arviointi

Ikääntyvän henkilöstön osalta on erityisen tärkeää huomioida työtehtävien ja osaamisen siirtymisen suunnittelu tulevana vuosina. On varmistettava, että osaamiskatoa ei eläköitymisten seurauksena synny, erityisesti tehtävissä, joissa osaamisvajetta ei voida nopeasti paikata. Lisäksi on tärkeää kiinnittää huomiota työurien jatkumisen tukemiseen niissä tehtävissä, joissa fyysinen tai henkinen kuormitus voi muodostua esteeksi työssä jatkamiselle.

Työterveyslaitoksen tutkimuksen mukaan työntekijöiden yksilöllisten terveysriskien, psykososiaalisen kuormituksen ja epäsuotuisien työaikapiirteiden vähentäminen voi merkittävästi edistää työkyvyn säilymistä ja eläköitymisen lykkäämistä. Tällaiset näkökulmat on

hyvä sisällyttää sekä työkyvyn tukitoimiin että ikääntyvän henkilöstön johtamisen käytäntöihin.

Vastaus tarkastuslautakunnalle:

Havainto on hyvin ajankohtainen. Henkilöstöressurssin ennakointi ja varmistaminen ovat tärkeitä asioita tulevaisuuden kannalta. Paljon asioita tehdään näiden eteen nyt, mutta kehitettävääkin on edelleen.

Osaamisen kehittäminen, urapolkujen luominen, kansainvälinen rekrytointi, oppilaitosyhteistyö ja perehdytyksen kehittäminen ovat esimerkkejä ennakoivasta vaikuttamisesta rekrytointitilanteeseen. Myös tarkemmat analyysit henkilöstötarpeista sekä henkilöstön osaamisista tuottavat tukea esihenkilöiden ennakointityöhön. Pirha-akatemia tukee tehtäväalueita auttamalla henkilöstön osaamisen kehittämisessä.

Työurien tukemiseen on kehitetty yhtenäisiä toimintatapoja ja tukitoimia.

Sairauspoissaolot ovat erittäin korkealla tasolla, joten esimerkiksi työn tuunaus sekä osittaiset sairauslomakäytännöt ovat olleet esillä esihenkilöiden koulutuksissa. Tämä on merkittävä kulttuurimuutos aiempiin käytäntöihin. Vuonna 2024 esihenkilöiden ja johtajien koulutuksiin lisättiin Työkyvyn johtamisen koulutus.

Tietojohtamista kehitetään työkyvyn seurannan tueksi mm. HR-työpöydän välilehdellä ja sairauspoissaoloseurannan kehittämisellä. Organisaatiotasolla seuraamme toimien vaikuttavuutta.

Työturvallisuuslaki muuttui täsmentäen erityisesti 55 vuotta täyttäneiden työssä jaksamista. Yksiköiden työturvallisuusriskiarvioinnissa huomioidaan ikääntyville kohdennetut työsuojelutoimenpiteet. Lain muutoksesta sekä käytännön toimista on koulutettu lähiesihenkilöitä.

Mikäli työyhteisössä havaitaan psykososiaalista kuormitusta, toteuttaa oman alueen työsuojelupäällikkö kohdennetun kyselyn, jonka pohjalta tarpeen mukaan yhteistyössä työhyvinvointipäällikön kanssa suositellaan korjaavia toimenpiteitä. Useassa yksikössä on saatu koettu psykososiaalinen kuormitus tällä tavoin laskemaan sekä samalla lisätty välitöntä yhteistoimintaa yksikössä.

Tarkastuslautakunnan arviointi

Henkilöstöhallinnossa on hyvinvointialueen toiminnan alkamisesta lähtien ollut paljon haasteita. Niihin on nyt pyritty vastaamaan muun muassa tekemällä henkilöstöhallinnon organisaatiorakenteeseen vuoden 2025 alusta muutoksia. Muutosten vaikutus näkyy ehkä vasta vuosien päästä.

Esihenkilöiden kouluttaminen henkilöstöasioissa on tärkeää. Tuki asioiden hoitamiseksi on löydyttävä tarpeeksi läheltä, jotta asiat tehdään oikein. Ammattilaisten on otettava vastuuta heille kuuluvista asioista.

Palkanmaksussa on edelleen ollut ongelmia. Esimerkiksi päätettyjä järjestelyeriä ei saatu maksettua ajoissa, minkä vuoksi on jouduttu maksamaan viivästyskorkoja ja odotusajan palkkaa. Yhtenä syynä on ollut työnantajapuolen niukka resursointi neuvotteluissa. Hyvän työnantajamaineen yksi edellytys on, että palkat maksetaan ajallaan ja oikein. Yhteistyötä Monetra Oy:n kanssa tulee selkeyttää, jotta turhilta virheiltä palkkatietojen tiedon siirrossa vältetään.

Valtakunnalliset päätökset voivat osaltaan viivyttää palkkaharmonisoinnin toimeenpanoa. Siitä huolimatta hyvinvointialueen on tehtävä kaikki mahdollinen, jotta palkkatasa-arvoa saadaan edistettyä.

Henkilöstön tyytyväisyyttä mitataan, mutta matalien vastausprosenttien vuoksi tulokset ovat vain suuntaa antavia. Sekin on viesti, jos kyselyihin ei haluta vastata. Voi tehdä tulkintaa, että tyytymättömimmät vastaavat ja muut eivät välitä. Mittaritieto olisi tärkeää, kun monenlaisia toimenpiteitä työhyvinvoinnin parantamiseksi tehdään, muun muassa yhteisen toimintakulttuurin kehittäminen, valmentavan johtamisen koulutukset ja asioista tiedottamisen kehittäminen. Olisi olennaista tietää, mikä on niiden vaikutus.

Muutosneuvotteluiden toimeenpano on venynyt johtuen päällekkäisistä yhteistoimintaneuvotteluprosesseista. Vuoden lopussa perustettu työnyrkki ryhtyi kehittämään toimielinten välistä työnjakoa neuvotteluissa ja asioiden käsittelyn prosessia.

Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että työntekijät tekevät HaiPro-ilmoituksia ja heidän tekemiinsä ilmoituksiin suhtaudutaan vakavasti. Ilmoitusten pitää tarvittaessa johtaa korjaaviin toimenpiteisiin.

Vastaus tarkastuslautakunnalle:

Henkilöstöpalveluiden jako strategiseen ja operatiiviseen on tuonut konkreettista tukea palvelulinjoille sekä kokonaiskoordinaatiota. Muutoksen hyödyt realisoituvat toteutumisen jälkeen vuodesta 2025 alkaen ja toimintaa kehitetään edelleen.

Esihenkilöiden osaamisen kehittämiseen on panostettu Pirkanmaan hyvinvointialueella monin tavoin. Pirha-akatemia tarjoaa esihenkilöiden työn tueksi osaamisen kehittämisen palveluita. Tarjolla on sekä perehdytyspolku, mentorointiohjelma, coachingia, valmennuksia, koulutuksia että esihenkilöille suunnattuja verkkokoulutuksia esihenkilötyön kannalta olennaisista teemoista ja Pirhan toimintamalleista.

Esihenkilöille järjestetään esihenkilöinfoja ja lähetetään esihenkilökirjeitä. Lisäksi HR-ammattilaisten tuki ja tavoitettavuus on pyritty järjestämään mahdollisimman lähelle esihenkilöitä. Uudessa HR-organisaatiossa on keskitytty myös parantamaan muiden HR-ammattilaisten keskinäisiä tukirakenteita.

Palkkausjärjestelmän rakentaminen ja palkkaharmonisointi on mittava työ, joka vaatii HR-resurssin lisäksi aikaa ja resurssia myös palvelutuotannosta. Valtakunnalliset pääsopijajärjestöjen neuvottelemat aikataulut järjestelyerien maksatukseen ovat olleet tiukat suurten hyvinvointialueiden henkilöstömääriä ajatellen. Lisäksi järjestelyeriä on maksettu useamman kerran vuodessa, mikä on osaltaan vaikeuttanut aikatauluissa pysymistä.

TES-neuvottelutoiminta uudelleenorganisointiin vuoden 2025 alusta. Uudistuksella turvataan eri palkkausjärjestelmien rakentaminen ja palkkaharmonisointi. Lisäksi rakennetaan mallit sujuvaan neuvottelutoiminnan tiedon keräämiseen palvelutuotannosta huomioiden resurssit ja aikataulujen tiukkuus. Neuvottelujen tueksi on lisätty myös yhteistyötä ja tiedonkulkua tehtäväalueiden ja palvelulinjojen johdon kanssa.

Monetra yhteistyö on tiivistä ja sen tavoitteena on sujuva ja mahdollisimman virheetön prosessi. Monet takautuvat maksatukset ovat tuoneet haasteen prosessiin ja aiheuttaneet myös virheitä palkanmaksatukseen osin sen vuoksi, että prosessiin tulee takautuvuuksien vuoksi manuaalisia vaiheita. Kokemusten pohjalta on uudistettu toimintamalleja. Lisäksi nykyisen sopimuskauden harvemmat järjestelyerien maksuajankohdat auttavat siinä, että virheriskiä lisäävien takautuvien maksujen määrä vähenee.

Palkkaharmonisointi etenee suunnitelman mukaisesti ja sitä on toteutettu 1.1.2023 alkaen sopimuskorotusten puitteissa vuosittaisten järjestelyerien kohdentamisella. Toteutuksen lopulliseen aikatauluun vaikuttavat kansallinen palkkausjärjestelmän uudistus ja taloudellinen tilanne. SOTE-sopimuksen ja HYVTES:n valtakunnallinen palkkausjärjestelmän rakentaminen on viivästynyt ja tämä hankaloittaa harmonisoinnin toteuttamista. Lääkäreiden ja hammaslääkäreiden palkkausjärjestelmä on valmis ja harmonisointisuunnitelma tavoitepalkkoineen on mahdollista täsmentää kuluvana vuonna.

Strategian toimeenpano-ohjelman osana on kehitetty pirhalaisuutta ja yhtenäistä työkuultuuria. Yhteiset toimintatavat ja identifioituminen Pirhaan oman työyhteisön lisäksi ovat tärkeää työkuulttuurin ja yhdessä tekemisen kannalta. Esihenkilöille on tarjottu valmentavan johtamisen koulutusta sekä työvälineitä, joilla työkuultuuria käsitellään työyhteisössä. Mittareita määrällisen tiedon rinnalle kehitetään jatkuvasti vaikuttavuuden selvittämiseksi.

Yhteistoiminnan periaatteet on hyväksytty alkuvuonna 2023 ja joulukuussa 2024 käynnistettiin nykytilanteen sekä kehittämistarpeiden selvittämishanke. Lisäksi osallisuuden mahdollisuuksia on kuvattu ja korostettu omalla hankkeellaan.

Tuotannollistaloudellisia yhteistoimintaneuvotteluja on toteutettu palveluverkkouudistusten aikataulu ja lainsäädäntö huomioiden. Yt-prosessia kehitetään jatkuvasti mm. kouluttamalla johtoa tunnistamaan ajoissa yt-neuvotteluiden tarve sekä huomioimaan muutoksen läpivientiin tarvittava aika. Henkilöstölle on pystytty tarjoamaan uusia tehtäviä irtisanomisen sijaan, minkä vuoksi tuta-perusteisia irtisanomisia on ollut huomattavan vähän verrattuna yt-

neuvotteluiden piirissä olevaan henkilöstön määrään. Tämä on vaatinut merkittävän työpanoksen organisointiin ja yhteistyöhön HR:n sekä palvelutuotannon välillä.

Pirkanmaan hyvinvointialueella on lähes kaksikymmentä työsuojeluvaltuutettua. Valtuutetut ja työsuojelupäälliköt auttavat esihenkilöitä työturvallisuusriskiarvioinnin tekemisessä ja lisäksi ohjelman käyttöä koulutetaan. Ohjeistuksen mukaan riskiarviointi tulee tarkistaa vähintään kaksi kertaa vuodessa sekä tilanteiden muuttuessa. Läheltä piti ja sattuneiden vaaratapahtumien ilmoittaminen on tärkeää.

Hyvinvointialueen intrassa on uutisoitu ilmoituksien tekemisen tärkeydestä, koska näin ennaltaehkäisy on mahdollisimman kattavaa. Työturvallisuuslaki velvoittaa myös työntekijää ilmoittamaan havaitsemistaan puutteista.

6 Kiinteistöt

Tarkastuslautakunnan arviointi

Pirkanmaan hyvinvointialueella ei ole erillistä kiinteistö- tai toimitilastrategiaa. Sen avulla voitaisiin tehdä pitkän tähtäimen suunnittelua ja määrittää mikä on oman rakentamisen osuus suhteessa vuokra- ja leasingkohteisiin. Myös tonttien omistaminen tai vuokraaminen voitaisiin suunnitella tarkemmin toiminnan lähtökohdista. Valtion tiukka vuositason ohjaus ei toisaalta mahdollista pitkäjänteistä omaa suunnittelua.

Toimitilojen vähentäminen 20 prosentilla on kunnianhimoinen tavoite, etenkin kun ottaa huomioon, että kuntien kiinteistöistä on voimassa 3+1 vuoden vuokrasopimukset. Seuraavalla strategiakaudella tilakustannusten vähentämiseen on realistisemmat mahdollisuudet, kun tyhjentyneistä tiloista ei enää jouduta maksamaan vuokraa.

Vastaus tarkastuslautakunnalle:

Aluehallitus hyväksyi toimitilaohjelman vuosille 2023-2035. Se on strateginen suunnitelma, joka on ohjannut kiinteistö- ja toimitilajohtamiseen liittyvää valmistelua ja päätöksentekoa. Siinä on mm. määritetty strateginen tavoite tehostaa

toimitilakannan tilankäyttöä ja laskea toimitilakustannuksia siten, että toimitilojen yhteispinta-ala laskee 20 % vuoden 2023 tasosta. Tavoite on kunnianhimoinen, kuten tarkastuslautakunta on todennut. Tehtyjen palveluverkkopäätösten pohjalta todennäköinen toteuma tulee olemaan noin 8,5-9,0 %.

Nyt kun palveluverkkosuunnitelmat on hyväksytty, hyvinvointialueen taloudellinen tilanne parantumassa ja valtionhallinnon ohjeet investointien rahoituksesta täsmentyneet, on hyvinvointialueella mahdollista tarkentaa kiinteistöjen omistusta ja investointien rahoitusta koskevia tavoitteitaan. Tämä voidaan tehdä osana seuraavan strategiakauden toimitilaohjelmaa, jonka valmistelu käynnistyy syksyllä 2025.

Toimitilakanta uudistuu samalla kun vanhoista tiloista luovutaan. Vaikka pinta-alat vähentyvät, ovat uudet toimitilat usein neliöhinnaltaan kalliimpia.

Toimitilakustannusten kasvu korostuu muutettaessa uudisrakennuksiin.

Hyvinvointialueella on seuraavan 10 vuoden aikana merkittävä uudisrakentamisen tarve, mm. uudistamisohjelmasta ja erityisryhmien asumisen palvelutarpeista johtuen. Toimitilakustannusten lasku tulevina vuosina ei ole siten realistista, mutta kustannusten hallintaan ja hillintään tulee kiinnittää huomiota.

Erityisryhmien kasvavat tarpeet lisäävät toimitilatarvetta.

7 uudistamisohjelma

Tarkastuslautakunnan arviointi

Tays uudistamisohjelma on edennyt hyvin, suunnitelmat ovat kattavat ja riskejä on arvioitu laajasti. Tays uudistamisohjelman toteuttamista tukevat siitä saatavat kustannushyödyt.

Taysin uudistamisohjelman toteuttaminen poikkeamisluvalla aiheutti turhaa epävarmuutta. Kaupin kampusalueen yliopistosairaalasaisen erikoissairaanhoidon edellyttämä rakentaminen olisi hyvä turvata jatkossa kaavoituksen keinoin.

Tarkastuslautakunta pitää valtion lainanottovaltuuden sääntelyä haastavana ja epäselvänä. Lakiin kirjattuja asioita on jouduttu selventämään erikseen eikä käytäntö ole vielä täysin vakiintunut. Lainanottovaltuuksien muutokset tai erillinen määrittely voivat muodostaa hankkeelle merkittävän riskin.

Lainanottovaltuuksiin sisältyvät myös investointeja vastaavat sopimukset (esimerkiksi pitkäaikaiset vuokrasopimukset). Tarkastuslautakunta katsoo, että valtion ohjaus voi rajoittaa investointeja ja pitkien vuokrasopimusten tekemistä tavalla, joka ei tue hyvinvointialueen kustannustehokasta ja tarkoituksenmukaista tilahallintaa.

Vastaus tarkastuslautakunnalle:

Tarkastuslautakunnan esiin tuomiin asioihin on helppo yhtyä. Hankkeen riskitarkastelu ja vaikututtavuusarvio sekä riskien torjuntatoimet esitetään puolivuositain hankeraportin yhteydessä Konserni- ja toimitilajaostossa ja strategiset riskit raportoidaan osavuositarkastuksen yhteydessä Aluehallitukselle

Toimintamallien uudistamiselle on muodostettu ohjausryhmät ja toimintaprosessien kehittäminen on integroitu Tays sairaalapalvelujen muuhun kehittämiseen. Tays Kaupin alue on keskeinen osa Pirkanmaan varautumista ja huoltovarmuutta. Toiminnan pitkäaikainen turvaaminen vaatii kaavallista joustavuutta. Alueen asemakaavalliset suojelumääräykset otetaan uuteen tarkasteluun ja kaavamuutoskeskustelut käynnistetään vuoden 2025 aikana.

Yhteydenpitoa VM:n kanssa on tiivistetty sekä havainnon lainanottovaltuuden epäkohdista ja prosessin tehostamisesta on nostettu esiin. Hyvinvointialueiden yhteisen investointimallin kehitystyö yhteistyössä ministeriöiden kanssa käynnistetty. Aluevaltuuston käsittelyn jälkeen VM:n lainanottovaltuusneuvottelu vuosien 2026-2029 Investointisuunnitelmasta käydään loppuvuonna 2025.

8 Suun terveydenhuolto

Tarkastuslautakunnan arviointi

Suun terveydenhuollon palveluissa on vielä matkaa yhdenvertaisiin palveluihin. Palveluiden saatavuudessa on alueellisia eroja. Yhteinen potilastietojärjestelmä mahdollistaa tulevaisuudessa väestön liikkumisen yli kuntarajojen, mikä toivottavasti tasaa alueen resursseja ja parantaa nykyistä eriarvoista tilannetta. Pirkanmaan hyvinvointialueen ongelma on, että lähtökohtaisesti oman toiminnan resursointi on vaihdellut huomattavasti eri alueilla. Jokaisella on lain suoma vapaus kerran vuodessa valita itselleen sopiva terveysasema.

Suun terveydenhuollossa kehitetään palveluja, mistä esimerkkinä on Nokialla kokeiltu kerralla enemmän - toimintamalli. Vasta perustettu suun infektiofokuspoliiklinikka leikkaushoitoon meneville potilaille on hyvä ja asiakaslähtöinen uudistus.

Noin puolet pirkanmaalaisista kävi suun terveydenhoidon palveluissa vuonna 2024 ja hyvinvointialueen palveluissa joka kolmas. Suun terveydenhuollon rajalliset resurssit tulee kohdentaa lainsäädännön määrittämissä puitteissa ottaen huomioon alueen koko väestön tarpeet. Alle 18-vuotiailla on lakisääteisesti vähintään seitsemän hammastarkastuskertaa.

Vastaus tarkastuslautakunnalle:

Suun terveydenhuollon yhtenäiset tavoitteet ja toimintamallit olivat Pirkanmaan hyvinvointialueella suunnitteluvaiheessa vuonna 2024. Erityistä huomiota on kiinnitetty hoitoon pääsyyn ja työnjakoon. Jonotilanne on parantunut merkittävästi vuoden 2025 aikana, 6 kuukauden hoitotakuu on saavutettu toukokuussa 2025, ks. alla oleva taulukko.

Vuosi 2025, kuukausi	Jonossa olevat potilaat, lkm.
tammikuu	15 130
helmikuu	15 838
maaliskuu	11 644
huhtikuu	9 940
toukokuu	6 955
kesäkuu	4 866
heinäkuu	3 472

Suun terveydenhuollon potilastietojärjestelmän kilpailutuksen valmistelu aloitettiin 2024. Ostopalvelun kotiuttaminen ei onnistunut vuonna 2024 ja aikuishoitoon muodostui hoitotakuun ylittävä jono. Jonon purkua suunniteltiin voimassa olevia ostopalvelusopimuksia hyödyntäen. Aikuisten suun terveydenhuollon palvelujen toteuttaminen monituottajamallilla on tarpeellista myös tulevaisuudessa, mutta sopimusten sisältö ja palvelun hinnoittelu vaativat uudistuksia.

9 Työikäisten sosiaalipalvelut

Tarkastuslautakunnan arviointi

Työikäisten sosiaalipalveluilla on suurimmat asiakasmäärät, mutta huomio kohdistuu usein ikäihmisiin sekä lapsiin ja nuoriin, joilla on omat palvelulinjat. Työikäiset on asemoitu osaksi avopalvelua vastaanottopalvelujen ja suun terveydenhuollon joukkoon. Tällä on tietävästi haettu synergiaetua terveystyökalujen kanssa. Julkisessa keskustelussa ehkä eniten marginaaliin ovat jääneet työikäisten sosiaalipalvelut, joilla ei yleensä ole äänekkäitä puolustajia.

Tampereella voi joutua jonottamaan sosiaalityöntekijälle 10 kuukautta, mikä on aivan liian pitkä aika. Yhdellä työntekijällä voi olla 100 asiakasta. Työikäisten sosiaalipalvelujen pitkät jonotusajat pahentavat asiakkaiden ongelmia, mikä heijastuu esimerkiksi lisääntyneenä lastensuojelun tarpeena, terveydenhuollon kuormittumisena ja muina ongelmina. Tarkastuslautakunta kehottaa selvittämään mahdollisuuksia kehittää ennaltaehkäiseviä palveluita,

vaikka lainsäädäntö ei siihen suoraan velvoittaisikaan. Sosiaalipalveluiden kuntoon saattaminen tuo mukanaan myös taloudellisia hyötyjä.

Kunnilta perittyä resurssia yritetään tasata rakenteellisin muutoksin. Työikäisten sosiaalityöhön ei ole laissa määritelty työntekijäkohtaista asiakasmäärää tai aikarajaa palvelujen saannille.

Rakenteellinen sosiaalityö tuottaa sosiaalipalveluista perustietoja ja palvelujen kehittämisehdotuksia, joihin etenkin päättäjien toivotaan perehtyvän.

Kuntouttavan työtoiminnan mahdollinen siirtäminen kuntien hoidettavaksi on kannatettava asia. Pirkanmaan hyvinvointialueen uudet toimintamallit, joilla hallinnollista työtä saatiin tehostettua, ei kuntia tyydyttänyt. Jatkossa kunnat voisivat järjestää palvelun haluamallaan tavalla, kun koko prosessi olisi samoissa käsissä.

Sosiaalipalvelujen asiakaspalautteen keräämisessä on vielä kehittämistä. NPS-asiakastyytyväisyysmittaus oli tarkoitus ulottaa myös sosiaalipalveluihin, mutta asiakastietojärjestelmän hankinnan viivästymisen vuoksi se ei toteutunut. Yhtenäisen tietojärjestelmän puute vaikutti myös siihen, että tarkastuslautakunnalla ei kaikilta osin ollut käytettävissään ajantasaisia ja luotettavia toimintatietoja.

Vastaus tarkastuslautakunnalle:

Saga-asiakastietojärjestelmä otetaan käyttöön 3.11.2025. Sagan osalta ei ole vielä varmaa tietoa, saadaanko NPS-asiakastyytyväisyysmittari järjestelmään.

Työikäisten sosiaalipalveluja kehitetään monin eri tavoin. Vuoden 2025 alusta käyttöön otetut tiimirakenteet varmistavat yhdenvertaiset palvelut, yhtenäiset palvelutarpeiden arvioinnit ja palvelujen saatavuuden sekä henkilöstön yhtenäiset tehtäväkuvat ja henkilöstön tarkoituksenmukaisemman jakautumisen. Nämä mahdollistavat myös paremmin tiedolla johtamisen ja tukevat asiakastyön tasaista laatua. Tavoitteena on vähentää päällekkäistä työtä ja tehostaa työskentelyä asiakkaiden kanssa, kun työntekijä pysyy samana eri prosessien vaiheissa ja siten päästä lyhentämään jonoja. Muutoksen onnistuminen edellyttää yhtenäistä tietojärjestelmää, joka on tulossa käyttöön marraskuussa.

Toimeentulotuen käsittely ja huoli-ilmoitukset keskitettiin vuoden 2025 alkupuolelta lukuun ottamatta Lasten, nuorten ja perheiden palvelulinjan palveluja, jotka pyritään keskittämään myös vuoden 2025 aikana. Näin varmistetaan yhdenvertaiset palvelut, palvelujen saatavuus ja tiedolla johtaminen.

Kuntouttavan työtoiminnan ja sosiaalisen kuntoutuksen kehittämistyö on käynnistetty. Kuntouttavan työtoiminnan palvelut toteuttivat vielä suurilta osin kunnissa rakennettuja toimintamalleja ja vastasivat erityisesti kuntien työmarkkinatuen maksuosuuksien vähentämisen tarpeeseen. Maksuosuuden muutos vuoden 2025 alusta mahdollisti palvelujen uudistamisen aiempaa paremmin. Palvelut porrastetaan jatkossa entistä selkeämmin: osallisuutta tukevat palvelu, sosiaalinen kuntoutus ja kuntouttava työtoiminta. Samalla vahvistetaan omaa palvelutuotantoa. Muutoksella pyritään seuraaviin tavoitteisiin:

1. Oikea-aikainen ja eteenpäin kohti työmarkkinoita vievä kuntouttava työtoiminta
2. Asiakkaiden elämänhallinnan ja toimintakyvyn vahvistaminen kehittämällä tavoitteellisia sosiaalisen kuntoutuksen palveluja
3. osallisuuden tukeminen matalan kynnyksen palveluissa
4. sosiaalityön ja -ohjauksen riittävä resurssi tukemaan asiakkaiden työkykyä ja varmistamaan sosiaalityön palvelut työikäisille asiakkaille

10 Ikäihmisten asumispalvelut

Tarkastuslautakunnan arviointi

Pirkanmaan hyvinvointialueen tarjoamat ikäihmisten asumispalvelut painottuvat ostopalveluihin ja paikat ovat valtaosin ympärivuorokautisen asumisen paikkoja.

Perhehoidon paikkoja on marginaalisen vähän ja yhteisöllinen asuminen ei sopivien tilojen puutteen vuoksi ole kevyempänä asumismuotona lähtenyt yleistymään. Hyvinvointialue on onnistunut järjestämään ikäihmisten palveluasumispaikan 97 prosentille kriteerit täyttävistä hakijoista kolmen kuukauden määräajassa, mitä voidaan pitää hyvänä saavutuksena.

Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että tarjolla olisi riittävästi myös lyhytaikaisen hoidon paikkoja henkilöille, joiden toimintakyky on

heikentynyt äkillisesti esimerkiksi ympärivuorokautisen asumisen paikkaa odottaessa.

Tarkastuslautakunta esittää selvitettäväksi, miksi yhteisöllisen asumisen ja perhehoidon paikkojen kysyntä ja tarjonta eivät kohtaa.

Tarkastuslautakunta on huolissaan siitä, asuuko kotona liian huonokuntoisia ikäihmisiä ja siitä onko palvelu saatu kohdennettua ja resursoitua yhdenvertaisesti palvelutarpeiden mukaisesti. Lautakunta esittää selvitettäväksi, voidaanko palvelutarpeen arviointia kehittää, jotta asiakkaan todellisesta palvelun tarpeesta saataisiin entistä tarkempi ja ajantasaisempi tieto.

Vastaus tarkastuslautakunnalle:

Pirkanmaan hyvinvointialue käyttää lakisääteistä, validoitua RAI-toimintakykymittaria, jota käyttämällä asiakkaiden kohdennus heidän toimintakykyään vastaavaan palveluun on luotettavaa. RAI-mittariston antama data on laajaa ja luotettavaa, kun mittaristoa käyttää riittävän osaamisen omaava työntekijä. Pirkanmaan hyvinvointialueella on panostettu ja panostetaan henkilöstön koulutukseen ja jatkuvaan perehdytykseen RAI-toimintakykymittarin osalta.

Yhteisöllisen asumisen laajenemista on toistaiseksi hidastanut sopivien toimitilojen puute. Perhehoitajien määrän lisäämiseen ja toiminnan kehittämiseen panostetaan, mm. PIRKKO (Pirkanmaan omaishoitajien terveyden, voimavarojen ja jaksamisen tukeminen) -hankkeen avulla. Perhehoitajien määrä lisääntyy Pirkanmaalla, tällä hetkellä ainoastaan yhden kunnan alueella toimintaa ei ole vielä.

11 Tietohallinto

Tarkastuslautakunnan arviointi

Tietoteknologian toimivuus on kaiken hyvinvointialueen toiminnan ytimessä. Hyvinvointialue sai sairaanhoitopiiriltä huonon perinnön, kun sen monet tietojärjestelmät alkoivat olla käyttöikänsä päässä, ja tälle pohjalle uuden hyvinvointialueen tarvitsemat tietojärjestelmät pääosin perustettiin.

Uusien järjestelmien hankinta on osoittautunut aikaa vieväksi projektiksi. Ensimmäisenä päätettiin uudistaa elintärkeät asiakas- ja potilastietojärjestelmät. Sosiaalipalvelujen asiakastietojärjestelmästä tullaan saamaan yhtenäisiä toimintatietoja näillä näkymin vuodelta 2026, jos järjestelmän käyttöönotto vuoden 2025 lopussa toteutuu. Kestää siis vähintään neljä vuotta ennen kuin yhtenäisiin kirjauskäytäntöihin perustuvia luotettavia tietoja toiminnasta saadaan. Tällä on vääjäämättä vaikutuksia niin johtamiseen kuin toiminnan kehittämiseen.

Toimivat ja yhteensopivat tietojärjestelmät ovat tehokkaan työnteon ja sujuvan asiakaspalvelun edellytys. On tärkeää, että järjestelmät saadaan kuntoon ja tiedonkulku toimimaan mahdollisimman pian.

Tietohallinto on palveluna entistä merkittävämpi ja liittyy lähes kaikkeen toimintaan. Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että tietohallinto asemoidaan organisaatiossa siten, että sillä on hyvät mahdollisuudet osallistua toiminnan kehittämiseen.

Tietohallinto osoittautui henkilöstön tunnuslukujen perusteella vastuualueeksi, jossa sairastetaan selvästi keskimääräistä vähemmän ja jossa työpaikan suositteluhaluus on korkealla tasolla.

Vastaus tarkastuslautakunnalle:

Pirkanmaalla varauduttiin hyvissä ajoin keskeisten pääjärjestelmien yhtenäistämiseen. Aluehallitus päätti sosiaalihuollon asiakastietojärjestelmän kilpailutuksen käynnistämisestä 4.4.2022 ja potilastietojärjestelmän hankintaprosessin käynnistämisestä 21.11.2022. Sosiaalihuollon uusi yhtenäinen järjestelmä on tarkoitus ottaa käyttöön vuoden 2025 loppuun mennessä. Yhtenäinen potilastietojärjestelmä on tarkoitus ottaa käyttöön koko perusterveydenhuollon kattavasti vuoden 2025 loppuun mennessä ja erikoissairaanhoidon osalta vuoden 2026 loppuun mennessä. Vaikka järjestelmien käyttöönotoissa pyritään priorisoimaan nopeaa aikataulua, niin kaikki kriittiset toiminnallisuudet halutaan silti varmistaa hyväksymistestauksilla ennen käyttöönottoa. Tarvittavat ohjelmistokorjaukset ja niiden testaus on viivästyttänyt erityisesti sosiaalihuollon uuden järjestelmän käyttöönottoa.

Uusien asiakas- ja potilastietojärjestelmien hankinnassa on kiinnitetty erityistä huomiota käyttäjien osallistamiselle hankinnan eri vaiheissa. Käyttäjät ovat osallistuneet laajasti tarjouspyyntöjen vaatimusten määrittelyyn ja tarjottujen järjestelmien käytettävyyden arviointiin. Käyttäjien koulutus hoidetaan pääsääntöisesti ammattiryhmien sisäisesti (lääkärit kouluttavat lääkäreitä, hoitajat hoitajia, sihteerit sihteereitä, ...). Lisäksi käyttäjät osallistuvat keskeisesti käyttöönotettujen järjestelmien jatkokehitykseen.

Tietohallinnon muutosohjelma 2.0 vuosille 2025-2027 muodostaa rungon tietohallinnon ja digitalisaation kehittämiseksi. Ohjelma on laadittu tukemaan Pirkan strategian toimeenpanoa ja sen avulla pyritään kohdentamaan rajalliset resurssit (rahoitus ja henkilöstö) yhä laajeneviin asiakastarpeisiin. Priorisointia varten on perustettu kuukausittain kokoontuva ”Työnyrkki”, johon kuuluu sote-palvelulinjojen, tietohallinnon ja tietojohdamisen johdon edustajat. Tällä toimintamallilla pyritään varmistamaan se, että tietohallinnon ja digitalisaation kehittäminen tukisi mahdollisimman hyvin toiminnan tarpeita.

Seuraa meitä somessa.